

Nr 1038

Av herr **Palm**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 171, angående reformering av de gymnasiala skolorna m. m.*

(Lika lydande med motion nr 841 i Första kammaren)

I proposition nr 171 angående reformering av de gymnasiala skolformerna m. m. föreslår departementschefen på s. 501—503 vissa övergångsordningar med avseende på lärarnas anställningsförhållanden. De ordinarie lärare som där upptages tillhör efter nuvarande skolform tre personalkategorier, nämligen lärare vid kommunalt gymnasium, lärare vid statligt gymnasium eller högre allmänt läroverk och lärare vid de skolor som på s. 501 betecknas som avvecklingsskolor, bl. a. kommunala flickskolor och praktiska kommunala realskolor. Ytterligare en lärarkategori synes emellertid ha bort behandlas i detta sammanhang, nämligen lärare vid sådana realskolor som ingår eller tidigare ingått i en skolenhet tillsammans med ett kommunalt gymnasium. Det förhåller sig visserligen så, att motsvarande frågor för dessa lärare behandlats i samband med beslutet om grundskolans genomförande — de kan på framställning övergå till tjänst vid grundskolan — men förhållandet kommer i och med gymnasiereformens genomförande att så väsentligt förändras för dem, att de får anses komma i ett orättvist underläge i förhållande till flertalet av sina kolleger inom de lärargrupper som angivits i propositionen, om frågan ej prövas i det större sammanhang som nu inträtt.

För att förstå situationen får man gå tillbaka till de bestämmelser som gällde vid grundskolans införande den 1 juli 1962. Anställnings- och tjänstgöringsförhållandena vid de kommunala allmänna gymnasierna reglerades av k. k. 1961: 350 med vissa bestämmelser om kommunala allmänna gymnasier. Denna hade visserligen giltighet blott 1961/62, men med avseende på de bestämmelser som i nu förevarande avseende är relevanta anknöt den direkt till det kungl. brev, som gällde dessförinnan.

Enligt denna kungörelse var ett kommunalt gymnasium en del av en skolenhet, vars andra del i flertalet fall var en realskola. För den så sammansatta enheten gällde i huvudsak läroverksstadgans bestämmelser. Sålunda gällde för lärarnas tillsättning och tjänstgöring samma föreskrifter för de på gymnasiets stat anställda lärarna som för dem som var anställda på realskolans stat. Enligt 19 § förelåg skyldighet för båda kategorierna att helt eller delvis fullgöra tjänstgöringsskyldigheten vid den andra skolformen. Hur hård enheten var framgår måhända bäst av bestämmelsen i 16 §

tredje stycket, varigenom samma transportspärr stipuleras mellan de två skolformerna som enligt läroverksstadgan rådde mellan två allmänna läroverk. Skolöverstyrelsen hade vidare påbjudit att, när ämneskombinationer skulle bestämmas för lediga tjänster vid endera skolformen, hänsyn skulle tagas till den samlade skolenhetens behov, ej till de skilda delarnas. Antalet tjänster i ett visst ämne vid en av skolformerna stod således ej i relation till behovet av tjänster vid just den skolformen. Detta förhållande råder fortfarande, och disproportionen kan ha ökats efter den 1 juli 1962 av den orsaken att tillsättningen av vid realskolan ledigblivna tjänster stoppats upp i och med beslutet om realskolans avveckling. Skall således uppdelning nu göras, så att gymnasietjänsterna föres till det nya gymnasiet, medan realskoletjänsterna går till grundskolan, torde i regel över- eller undertalighet för endera skolformen inträffa för tjänster i somliga ämnen.

Även om lärarna vid realskolan i åtskilliga fall haft möjlighet att söka tjänsterna vid gymnasiet (i många fall har de ej haft sådan möjlighet, emedan deras ämneskombinationer ej ingått i gymnasietjänster; i andra fall ej på grund av den ovan nämnda transportspärren), har de blott i undantagsfall sökt över från realskolan till gymnasiet och då huvudsakligen i en befördringsituation, såsom från en tjänst i Ao 21 till en i Ao 23. Man torde kunna utgå från att de i flertalet fall vid ev. konkurrens om en gymnasietjänst fått denna. De hade ofta en mycket stor överlägsenhet i tjänstetid. Att de ej sökt över har medfört att det för skolenheten sammalagda antalet tjänster kunnat tillsättas utan den ytterligare omgång som blivit nödvändig, om först en realskoleadjunkt skulle utnämnts på gymnasiet och den efter honom lediga realskoletjänsten därpå tillsatts. Härigenom har kontinuiteten i undervisningen förbättrats.

Den enhetssyn på kombinationen kommunalt gymnasium + realskola som här ovan framhållits har således sin grund i statliga åtgärder. Även efter den 1 juli 1962 föreligger för lärare vid en i en sammansatt skolenhet ingående skolform skyldighet att tjänstgöra vid den andra skolformen (de andra skolformerna) vid skolenheten. I något avseende, såsom vid transport, har enheten upphört, men det har för lärarna vid realskoledelarna under den tid som gått sedan dess funnits få möjligheter att söka över till gymnasiet. Man får därför räkna med att dessa lärare känner sig synnerligen missgynnade, om de ej får överflyttningsmöjlighet, då de ju råkat in i sin nuvarande situation genom att acceptera de överordnade statliga myndigheternas enhetssyn. Ofta är det just dessa lärare som mest bidragit under startåren för gymnasiet. De har bl. a. fått fullgöra huvudläraruppgifter, ofta med krävande tjänst som institutionsföreståndare, innan lektorstjänsterna blivit tillsatta. De bestrider fortfarande vid flera skolor en mycket stor del av sin undervisning vid gymnasiet. Jämför man dem med adjunkterna vid de högre allmänna läroverken, som föreslås få överflytt-

ningsmöjlighet till gymnasiet, torde man finna att de har minst lika stor del av sin tjänstgöring på gymnasiet som dessa. Än underligare blir jämförelsen med de lärare som tjänstgör vid de i propositionen angivna avvecklingsskolorna, bl. a. kommunala flickskolor och praktiska kommunala realskolor. De senare får överflyttningsmöjlighet till fackskolan, medan de förra, som obestriddligen i regel haft en mera krävande och kvalificerad undervisning, ej skulle få ens denna möjlighet. Denna senare situation har dessutom uppstått av den orsaken att beslutet om grundskolans införande uppsköt frågan om sättet för avvecklingen av de senast nämnda skolorna med avseende på lärarfrågorna. Avvecklingen som sådan är ju dock betingad av grundskolans införande, vilket även utsäges i propositionen (s. 501, 4:e st.).

Det synes således rimligt att den här angivna personalkategorien får de överflyttningsmöjligheter som svarar mot de faktiska förhållanden varunder den arbetat. Det rör sig ej om så stort antal befattningshavare att balansen mellan skolformerna kan rubbas. De gymnasier som vid förstatligandet övergått till högre allmänna läroverk beröres ej, utan det gäller blott dem som förstatligats under annan benämning, eller ej förstatligats. Eftersom denna lärargrupp ej alls beröres av propositionens uttalanden, gäller ej heller om den vad departementschefen angivit i näst sista stycket s. 503, nämligen att personalorganisationerna ej gjort någon erinran mot hans förslag, varför något hinder ej heller av detta slag möter mot att medgiva här angivna övergångsmöjligheter. Utom adjunkter beröres även ordinarie övningslärare.

Under hänvisning till vad ovan utvecklats hemställes sålunda,

att riksdagen ville medgiva ordinarie lärare vid realskolor, som bildar skolenheter tillsammans med kommunalt eller statligt allmänt gymnasium, samma överflyttningsmöjligheter, som föreslagits för motsvarande lärare vid kommunalt gymnasium och vid högre allmänt läroverk.

Stockholm den 4 november 1964

Sixten Palm